

SOTSIOMADANIY KOMPETENSIYANING TARKIBI VA MAZMUNI

G`ayratova Maftuna Dilshodovna

O`zDJTU Xitoy tili nazariyasi va

amaliyoti kafedrasini o`qituvchisi

uzbjavoxir1991@mail.ru

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6721010>

ARTICLE INFO

Received: 28th May 2022

Accepted: 02nd June 2022

Online: 05th June 2022

KEY WORDS

Sotsiomadaniy

kompetentsiya, muloqot,

ko`nikma, metodika,

ijtimoiy-madaniy,

madaniyat ijtimoiy-

madaniy aloqa,

madaniyat.

Sotsiomadaniy kompetentsiya - hamkorlik, o`zaro hurmat, sotsiomadaniy farqlarga bag`rikenglik va madaniy to`siqlarni yengib o`tish tamoyillariga asoslangan sotsiomadaniy muloqot sharoitida madaniyatlar muloqotida ishtirok etish qobiliyati va tayyorligi. Suhbatdoshlarning o`zaro tushunishini ta`minlaydigan madaniyatlararo muloqot, avvalambor, chet tilidagi kommunikativ faoliyatni o`zlashtirganlardan etarli ma`lumotni, o`rganilayotgan chet tilining kontekstida ishlaydigan sotsiomadaniy muhitni talab qiladi.

M.V.ning so`zlariga ko`ra. Latuxina, sotsiomadaniy kompetentsiya tilning mamlakat madaniy tajribasini uzatish vositasi, tarixiy o`zgarishlarning aksi bo`lishi mumkinligini bilishni, shuningdek, kommunikativ vaziyatga qarab nutq xatti-harakatlari normalarini bilishni anglatadi; turli uslubdagi matnlardagi milliy belgisi

ABSTRACT

Ushbu maqola Xitoy tilini o`qitish jarayonida sotsiomadaniy kompetentsiyani shakllantirish metodologiyasini o`rganishga bag`ishlangan. G`arbiy Yevropa, mahalliy va Xitoy olimlari nuqtai nazaridan "ijtimoiy-madaniy aloqa", "madaniyat" va boshqa tushunchalar kabi tushunchalar ko`rib chiqiladi.

lug`atni aniqlash va ularning ma`nosini tushunish qobiliyatini nazarda tutadi.

Sotsiomadaniy kompetentsiya, T.Kolodkoning fikricha, shaxsning chet tilidagi muloqot jarayonida mamlakat tilidagi sotsiomadaniy kontekstni ongli ravishda qo`llash qobiliyati tushuniladi.

Shunga ko`ra, sotsiomadaniy kompetentsiya - bu turli madaniyat vakillari bo`lgan odamlar bilan ularning sotsiomadaniy me`yorlari va qoidalarini hisobga olgan holda og`zaki muloqotni amalga oshirish qobiliyati. Asosiy masala - madaniy farqlar bo`lib, ular muloqot jarayonida shaxslar bilishi va hisobga olishlari kerak. Muloqot jarayonida o`zaro tushunishga erishish uchun barcha kommunikatorlar uchun umumiy bo`lgan ma`lum bilim, ko`nikma va malakalarga ega bo`lish kerak. Sotsiomadaniy muloqot nazariyasida bu ko`nikma va malakalarga

ega bo'lish sotsial-madaniy kompetentsiya deyiladi.

Chet tili sifatida xitoy tilini o'rgatish sohasidagi xitoylik olim Chjou Syaobin o'z asarida "Sotsiomadaniy muloqot juda murakkab hodisadir. Xitoy tilini chet tili sifatida o'rgatish jarayonida Xitoyning zamonaviy kommunikativ madaniyatiga, ayniqsa, lingvistik kommunikativ madaniyatga alohida e'tibor qaratish lozim.

Uslubiy atamalar lug'atiga ko'ra, sotsial-madaniy kompetentsiya - bu o'rganilayotgan til mamlakati, ona tilida so'zlashuvchilarning ijtimoiy va nutqiy xulq-atvorining milliy-madaniy xususiyatlari va bunday bilimlardan muloqot jarayonida foydalanish qobiliyati to'g'risidagi bilimlar majmui, urf-odatlariga, xulq-atvor qoidalari, odob-axloq me'yorlariga, ijtimoiy sharoitlarga va ona tilida so'zlashuvchilarning xatti-harakatlari stereotiplariga rioya qilish. Sotsiomadaniy kompetentsiya kommunikativ kompetentsiyaning bir qismidir va uning tarkibiy qismidir.

Sotsiomadaniy kompetentsiya mazmunini to'rtta komponent sifatida ifodalash mumkin: 1) sotsial-madaniy bilim; 2) muloqot tajribasi (muloqot uslubi, chet el madaniyati hodisalarini adekvat talqin qilish); 3) begona madaniyat faktlariga shaxsiy munosabat; 4) tildan foydalanish usullarini bilish (madaniyatlararo muloqotning turli sohalarida nutqda milliy belgili lug'atdan etarli darajada foydalanish).

N.D.ning so'zlariga ko'ra, Galskovaning ta'kidlashicha, tarkibiy jihatdan sotsial-madaniy kompetentsiya murakkab hodisa bo'lib, turli toifalarga mansub komponentlar to'plamini o'z ichiga oladi.

-illiy-madaniy semantikaga ega leksik birliklarni bilish, ularni madaniyatlararo muloqot holatlarida qo'llash qobiliyatini o'z ichiga olgan lingvomadaniy komponent. Xalq mentalitetining aksi milliy maqol va matallar, frazeologik birliklardir. Ular talabalarga ma'lum bir millat vakillari o'rtasidagi muloqot qoidalari va tamoyillari, qadriyatlar, ustuvorliklar haqida bilim beradi;

- sotsiolingvistik komponent (ijtimoiy qatlamlarning lingvistik xususiyatlari, turli avlodlar, jinslar, ijtimoiy guruhlar, dialektlarning vakillari);

- sotsio-psixologik komponent (ijtimoiy va madaniy shartli stsenariylarga, ma'lum bir madaniyatda qabul qilingan kommunikativ usullardan foydalangan holda milliy o'ziga xos xulq-atvor namunalariga ega bo'lish);

- kulturologik komponent (sotsiomadaniy, tarixiy-madaniy, etnik-madaniy asos).

Chet tilini o'rgatishning birinchi o'rinda quyidagilar ahamiyatga ega:

- ona tili asosida chet tilida shaxslararo muloqotning elementar malakalarini shakllantirish;

- talabalarni chet ellik tengdoshlar dunyosi bilan tanishtirish va ushbu maqsadlarda chet tilidan foydalanish uchun motivatsiya va ehtiyojlarni rag'batlantirish.

Ta'limning ikkinchi bosqichida o'quvchilarning chet tilini xalqaro muloqot vositasi sifatida idrok etishlari katta ahamiyatga ega:

- sotsiomadaniy bilimlarni shakllantirish;

- o'rganilayotgan til mamlakatining madaniy, tarixiy va badiiy merosi bilan tanishish jarayonida o'quvchilarning umumiy madaniy-badiiy va estetik rivojlanishini boyitish;

- ona madaniyati va mamlakatining eng yaxshi namunalarini, umuman olganda, chet tilidagi madaniyatlararo muloqot

sharoitida taqdim etish ko'nikmalarini shakllantirish.

Demak, chet tilini o'qitishda sotsiomadaniy kompetentsiyani shakllantirish jarayonida yuqoridagi komponentlarning tarkibiy qismlariga, xususan, o'quvchilarning shaxsiy fazilatlarini shakllantirishga e

'tibor qaratish lozim. Bu talabalarga boshqa madaniyatga tezda moslashishga yordam beradi va ularni boshqa madaniyat vakillariga nisbatan bag'rikenglik bilan munosabatda bo'lishga o'rgatadi, bu muvaffaqiyatli madaniyatlararo muloqotning kalitidir.